

УДК 371.671:811.161.2

Наталя СУЛТАНОВА

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної освіти
Миколаївського національного університету
імені В. О. Сухомлинського, м. Миколаїв, Україна
e-mail: sultanovanv@ukr.net

ФОРМИ І МЕТОДИ СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ В ДІЯЛЬНОСТІ ІНТЕРНАТНИХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ В УКРАЇНІ (1956–60-ті рр. ХХ ст.)

У статті досліджено зміст соціального виховання молодого покоління у теорії та практиці інтернатної освіти у 1956 – початку 60-х рр. Доведено, що пануюча ідеологія та характерні для досліджуваного періоду тенденції, а також форми і методи розвитку дітей в Україні були тими засадами, на яких досягалися ефективні результати соціального виховання дітей. Акцентовано увагу на існуванні чіткого бачення мети, результатів виховання дітей та методів їх досягнення. Наголошено, що система та форми виховання підростаючого покоління в УРСР характеризувалися стійкими тенденціями до взаємозв'язку із виробничими відносинами. Обґрунтовано методологічне підґрунтя, на якому будується соціально-виховна робота з дітьми та висвітлено особливості роботи шкіл-інтернатів як осередку суспільного виховання дітей.

Ключові слова: виховання, школа, форми, методи виховання, суспільний характер виховання, школи-інтернати, діти, дисципліна, відповідальність.

Трансформаційні процеси, що відбуваються в українській державі впродовж останніх років характеризуються соціально-економічними, політичними зрушеннями, викликами та, одночасно, великими перспективами розвитку. Вони вимагають нового бачення щодо форм, методів виховання, а також соціального захисту дітей, які потребують державної допомоги й підтримки. Адже інтеграція таких дітей в суспільство на паритетних началах уможлиблюється в системі інтернатної освіти шляхом організації відповідного до сучасних вимог соціального виховання. Проте, сьогодні гостро постає проблема реформування усталеної в Україні системи освітніх інтернатних закладів та, відповідно, оптимізації системи забезпечення освітніх потреб дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Існуючі проблеми надають особливого значення створенню сприятливих та відповідних умов для навчання та виховання соціально незахищеної категорії дітей. Означений стан зумовлює необхідність вивчення та узагальнення теоретичного доробку і практичних надбань у галузі форм та методів соціального виховання дітей в інтернатних закладах освіти з періоду їх становлення в Україні.

Ретроспективний аналіз педагогічної літератури засвідчує активізацію наукових пошуків вітчизняних вчених та громадських діячів другої половини ХХ століття щодо форм, методів та засобів виховання підростаючого покоління. Осмисленню досвіду діяльності інтернатних закладів освіти з цієї метою в Україні на початку їхнього

функціонування, розгляду проблем навчання, виховання, трудової підготовки, організації дозвілля та побуту дітей присвячено фундаментальні праці А. Бондаря, В. Вугрича, Ю. Грицяя, Б. Кобзаря, А. Макаренка, Б. Мельниченка, Є. Постовойтова, В. Слюсаренка та ін.

Проблемам соціального виховання дітей, його змісту та технологіям реалізації на різних етапах розвитку вітчизняної педагогічної науки присвячено праці дослідників, громадських й політичних діячів системи освіти, серед яких С. Ананьїн, П. Блонський, Г. Гринько, М. Грищенко, М. Гриценко, В. Дурдуківський, В. Дюшен, В. Зінківський, О. Залужний, О. Музичеко, А. Макаренко, Я. Мамонтов, О. Попов, Я. Ряппо, С. Русова, М. Скрипник, К. Ушинський, Я. Чепіга, С. Шацький, Е. Яновська та ін.

Для дослідження проблематики статті окремий науковий інтерес становлять монографії В. Покася, С. Свириденко, дисертаційні дослідження та наукові праці Л. Канішевської, О. Кузьміної, А. Наточого, Ж. Петрочко та ін.

Зростаюча увага науковців та державних органів освіти сьогодні до різних аспектів організації та реорганізації інтернатних закладів, їхнього реформування та оптимізації, доводить, що проблематика державного утримання та освіти дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування актуалізує потребу критичного переосмислення історичних витоків навчання та виховання дітей. Адже, спадкоємність ідей, що стосуються позитивних сторін розвитку дітей в інтернатних

установах, уможливило прогностичне значення ретроспективного аналізу основних його концептуальних положень та надасть змогу виявленню орієнтирів його запровадження в умовах реформування освіти.

Метою статті є ретроспективний аналіз форм та методів соціального виховання дітей в школах-інтернатах в Українській РСР скрізь призму характерних тенденцій у 1956–60-х рр. XX століття.

Система виховання підростаючого покоління в УРСР характеризувалася стійкими тенденціями до взаємозв'язку із виробничими відносинами, які простежувалися у всіх сферах економічних формацій країни, особливо, в умовах соціалістичного характеру виробництва. Виховання дітей вважалося справою суспільства і не розглядалося поза виробничих відносин та організацій, адже, спроби відірвати його деякими новаторами сприймалися як «прояви ідеалізму в педагогічній науці» [6, 2].

Слід зауважити на тому, що концептуальною ідеєю у вихованні дітей у Радянському Союзі наприкінці 50-х – 60-х рр. XX століття було формування нового покоління людей, свідомих й активних будівників комунізму та захисників батьківщини. Причому, участь вихованців у розбудові комунізму розглядалася в якості виробничої сили і означала для його «будівників» безпосереднє залучення у виробництво для країни і суспільства матеріальних благ. Відповідно, всі форми і методи соціального виховання дітей в інтернатних закладах освіти радянського періоду були підпорядковані означеній меті.

Так, ключовими задачами виховання підростаючого покоління стають розвиток необхідних для її досягнення навичок, вмінь, формування на базі знань з основ наук комуністичних переконань та науково-матеріалістичного світогляду. Останнє передбачало боротьбу із світоглядом релігійним, ідеалістичним, і саме на ній зосереджували увагу педагогічні фахівці навчально-виховних установ. Концепція же розвитку всебічної особистості дитини у Радянському Союзі була зумовлена завданнями комуністичної партії, та, відповідно, передбачала виховання комуністичної свідомості, утвердження ідеологічної моралі, трудове виховання, розвиток соціалістичного патріотизму та всебічний і гармонійний розвиток людської особи [3, 5–8].

У «розв'язанні на більш високому рівні завдання підготовки всебічно розвинутих, освічених будівників комунізму» [4] мали бути максимально задіяні навчально-виховні заклади нового типу. Отже, реалізуючи рішення XX з'їзду партії, Рада Міністрів СРСР і ЦК КПКР 29 червня 1956 року прийняли Постанову від 29 червня 1956 р.

«Про організацію шкіл-інтернатів». Концептуальні положення даної Постанови, що прозвучали у звітній доповіді Першого секретаря ЦК КПСР М. Хрущова підкреслювали необхідність виховання дітей «незмірно краще і досконаліше...», адже необхідно «формувати не кастовий шар аристократії, глибоко ворожий народові, а будівників нового суспільства, людей великої душі і високих ідеалів, беззавітного служіння своєму народові в авангарді всього людства» [8, 83].

Виховна робота в школах-інтернатах 1956–60-х рр. XX століття відтворювала ідеї радянської ідеології та завдання партії, відповідно, її форми і методи були спрямовані на піднесення ідейно-політичного рівня, атеїстичного, естетичного, трудового, морального виховання та суспільно-корисну працю.

Так, підростаюче покоління намагалося вихувати в дусі науково-матеріалістичного світогляду, для подолання релігійних забобонів. У Методичних рекомендаціях Міністерства освіти УРСР щодо організації виховання дітей у школах-інтернатах підкреслювалося про необхідність «систематично вести широку науково-атеїстичну пропаганду, терпеливо роз'яснювати неспроможність релігійних вірувань, що виникли в минулому на ґрунті пригніченості людей стихійними силами природи і соціальним гнобленням, через незнання справжніх причин природних і суспільних явищ. При цьому слід спиратися на досягнення сучасної науки, яка все повніше розкриває картину світу, збільшує владу людини над природою і не залишає місця для фантистичних вигадок релігії про надприродні сили» [3, 8].

У школах-інтернатах з цього приводу проводилися бесіди на антирелігійні теми, читалися книжки, запроваджувалася роботи гуртків «юного атеїста», хімічних гуртків, які організовували заходи атеїстичного спрямування, «Вечори чудес» та ін.

У боротьбі з проявами індивідуалізму і егоїзму в свідомості і поведінці людей в Українській РСР надзвичайно велику роль віддавали впливові громадської думки та, відповідно, розвитку критики і самокритики. Остання вважалася рушійною силою розвитку особистості дітей. Засудження громадськістю антиморальних вчинків молоді становиться головним виховним засобом у боротьбі з буржуазною ідеологією, поглядами, звичаями та, передусім, складовою частиною комуністичного виховання дітей.

Так, у школах-інтернатах було запроваджено таку форму роботи з учнями як «лінійка», на яких зачитувалися накази директорів, рішення педагогічних рад, оголошувалися результати змагань

класних колективів та окремих бригад. Лінійка була «самим урочистим актом винесення подяки і самою суворою мірою винесення покарання вихованцю... Якщо на вихованців не впливало засудження під час лінійки, то їх викликали на засідання педагогічної Ради або директора школи» [7, 12]. Провідною ідеєю було те, що особистість підпорядковувалась колективу.

Щодо трудового виховання молодого покоління вважалося, що працездатна людина не може не працювати, цього б не дозволили ні її свідомість, ні громадська думка. Людину, яка не брала участі у праці вважали «дармоїдом» і такою, що жила за рахунок інших. Так, трудове виховання дітей в інтернатних закладах передбачало розвиток відповідно до бачення партії, ставлення до праці, її результатів та всіх, хто бере участь у ній. «Всяка праця на користь суспільства як фізична, так й розумова, поважна і почесна. Необхідно виховувати всіх трудящих на кращих зразках праці, на прикладах ведення домашнього господарства. Кожна працездатна людина повинна брати участь у створенні таких засобів, які необхідні для її життя і діяльності, для добробуту суспільства [3].

Необхідність трудового виховання відобразилася у чисельних документах, наказах та розпорядженнях у галузі функціонування шкіл-інтернатів. Так, у 1959 році Постановою «Про розширення самообслуговування у загальноосвітніх школах, школах-інтернатах, дитячих будинках, професійно-технічних училищах, у середніх спеціальних і вищих навчальних закладах» (від 2 червня 1959 р. № 603) наголошувалося не лише про необхідність залучення учнів, починаючи з молодшого шкільного віку, до посильної участі у суспільно корисній праці, самообслуговуванні, а й про поліпшення роботи з батьками, поширення серед них педагогічних знань. Батьків також пропонувалося залучати до чергувань у буфетах і столових, ремонту шкільних приміщень, заготівлі палива, ремонту та виготовлення меблів тощо [5].

У школах-інтернатах створювалися трудові бригади по догляду за домашніми тваринами, по ремонту одягу, по посадці саду, винограду, квітів, побілці шкільної огорожі та майна в шкільному парку, бригади по ремонту і виготовленню дерев'яних та металевих виробів [7, 5].

Як зазначалося у звітних документах відділів народної освіти Української РСР, виховання дітей в інтернатних закладах освіти мало на меті піднесення успішності, поглиблення знань учнів та зв'язок теоретичних положень з практичним життям, а звідси особливої уваги надавалося прищепленню учням трудових навичок, навичок свідомої дисципліни, культурної поведінки, почуття відпо-

відальності за свої дії, дружби та товаришування, колективізму та ін. [1].

З перших років функціонування радянська школа-інтернат своєю задачею ставила виховання товариства, дружби та, головне, колективізму. Адже пануючий спосіб соціалістичного виробництва в УРСР характеризувався чітко вираженим колективізмом. Це тому, що для буржуазного способу виробництва, який критикувався та вважався неприйнятним, трудова солідарність робочих була крайнє ворожим фактором. Отже, за час перебування дітей в інтернатних закладах освіти вихователі вважали за свій обов'язок підготувати їх до суспільно-корисної роботи після закінчення шкіл.

Основним критерієм моралі, яку зрощували у дітей, було їхнє ставлення до праці, результатів праці та людей, які приймають участь у забезпеченні цих результатів.

Значний соціально-виховний потенціал мали органи дитячого самоврядування. Так, на республіканській нараді директорів шкіл-інтернатів та завідуючих облвідділами народної освіти УРСР керівники освітніх установ майже одногосно підкреслюють важливість організації дитячого самоврядування. Директор школи-інтернату № 4 м. Харькова А. Вовк (1956-1957 н. р.) у своєму докладі наголошує про значення та механізми створення органів самоврядування дітей у школі, а також засоби заохочення вихованців [7].

Ефективними формами та методами досягнення виховних результатів була робота, організована у позакласний та позашкільний час, а саме: залучення дітей у самодіяльні гуртки, організація учнівських наукових товариств, клубів, літературних об'єднань, юнацьких театрів, читацьких конференцій; широко використовувалась наочна пропаганда, радіо- й телепередачі, кіно; випускалися стіннівки, журнали, альбоми, вихователями інтернатів організовувалися творчі звіти, конкурсні заходи, святкові вечори, зустрічі з військовими, ученими, передовиками промислового та сільськогосподарського виробництва; відзначалися знаменні дати та інше.

Проте, всі означені заходи та форми мали узгоджуватися й проводитися у рамках впровадженого у життя дітей режиму дня. Дотримання його розпорядку було головною вимогою до вихованців. Так, відомий вітчизняний педагог, науковець, громадський діяч, а у 1956–57 рр. директор Миколаївської школи-інтернат № 1 Ю. Грицай у своїй доповіді на Республіканській нараді зауважив: «Началом сплочення детей в единый дружный коллектив должны быть выставленные единые педагогические требования к нашим воспитанникам – требования школьного режима. С помощью

них мы стремимся утвердить наш уклад в жизнь детей, обеспечивающий строгую регламентацию всех видов труда и отдыха, регулярное питание, удовлетворённые условия для нормального физического развития, взаимоотношений между педагогами и детьми, и между самими детьми» [7, 14]. Наведеними у своїй доповіді прикладами, Ю. Грицай роз'яснює значення режиму дня як засобу, що розумно, відповідно до регламентованого часу організовує життя вихованців, сприяє виробленню навичок свідомої дисципліни, відповідальності, робить їх дисциплінованими й наполегливими, застерігає від безсистемності у роботі та шкідливого впливу випадковостей.

Ідеологія виховання «нової» людини передбачала всебічний і гармонійний розвиток людської особи, яка гармонійно поєднувала б у собі духовне багатство, моральну чистоту і фізичну досконалість. В Україні у цей час створюються і забезпечуються найсприятливіші умови для всебічного розвитку дітей, проголошуються рівні можливості для творчої праці, освіти, розвитку здібностей, обдаровань, талантів у галузі виробництва, науки, техніки, літератури й мистецтва. Система народної освіти будувалася так, щоб навчання і виховання підростаючого покоління були тісно зв'язані з життям та з продуктивною працею. При всіх школах створюються навчальні майстерні, хімічні, фізичні та інші кабінети й лабораторії; в сільських місцевостях запроваджено розбудову пришкольних сільськогосподарських ділянок, а на великих і потужних підприємствах – навчально-виробничі цехи для школярів. Проте, пануюча ідеологія соціалізму, виражаючи ключові інтереси робітничого класу і всіх трудящих, вчить людей боротися, працювати і жити в ім'я загального, а не особистого, щастя. Її ідеали – «утвердження дійсно людських взаємовідносин між людьми, між народами, звільнення людства від загрози винищувальних воєн, встановлення на землі загального миру і вільного радісного життя для всіх людей» [3, 8].

Показниками ефективності у діяльності шкіл-інтернатів в Україні у перші роки їх створення було збільшення їх кількості до середини 60-х років ХХ століття більш ніж у 10 разів. В країні помилково вважалося, що школа-інтернат зможе повністю замінити сімейне виховання. Проте, на практиці з'ясувалося, що перехід до суспільного виховання у цих навчально-виховних закладах потребує як значних матеріальних ресурсів, так і тривалого часу.

Підбиваючи певні підсумки результатам дослідження форм і методів, що застосовувались в інтернатних закладах освіти в Україні у 1956–60-х рр. ХХ століття, можна констатувати про наявність чітко окресленої стратегії виховання молодого покоління, яка їх визначала, а також засобів і технологій їх реалізації, які характеризувалися стійкими тенденціями до взаємозв'язку із виробництвом в країні. Ключовою концепцією виховання дітей була ідея формування нового прошарку людей, свідомих й активних будівників комунізму. Виховний потенціал шкіл-інтернатів, атеїстичний, естетичний, трудовий, моральний, фізичний її напрямком, мав сприяти піднесенню ідейно-політичного рівня, формування комуністичних переконань та науково-матеріалістичного світогляду підростаючого покоління.

Констатовані нами значні похибки та помилки в означеній системі виховання, не уможливають поважати цей історичний досвід як підґрунтя для національно-патріотичного виховання дітей та молоді в Українській державі сьогодні. Його критичне переосмислення відкриває можливості виокремлення та імплементації у площину сучасних педагогічних технологій доцільних методів та засобів розвитку особистості дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

Порушена у статті проблема потребує подальших наукових розвідок у галузі соціального виховання дітей в інтернатних закладах освіти в Україні в різні історичні періоди.

Список використаних джерел

1. Листування з Міністерством освіти УРСР про порядок проведення випускних і перевірних екзаменів в школах, про поліпшення політехнічного навчання учнів та інших питань, 1959 р. // ДАМО. — Ф. Р 2817. — Оп. 2. — Спр. 55. — 227 арк.
2. Наказ Міністерства освіти УРСР № 353 від 28 серпня 1957 року «Про підсумки роботи шкіл Української РСР за 1956-1957 н. р. і завдання шкіл на 1957-1958 н. р.» // Державний архів Миколаївської області (ДАМО). — Ф. Р — 2817. — Оп. — 2. — Спр. 29. (Накази по Міністерству освіти УРСР 2 липня 1957 — 31 грудня 1957). — 32 арк.
3. Основні документи про школу: зб. -довід. / [упоряд. С. С. Березняк]. — К. : Радянська школа, 1973. — 360 с.
4. Постанова Центрального Комітету КН України і Ради Міністрів Української РСР від 29 червня 1956 року «Про організацію шкіл-інтернатів в Українській РСР» // Державний архів Миколаївської області (ДАМО). — Ф. Р 2817. — Оп. 2. — Спр. 9. — 3 арк.
5. Постановление Центрального Комитета КПСС и Совета Министров СССР от 2 июня 1959 г. № 603 «О расширении самообслуживания в общеобразовательных школах, школах-интернатах, детских домах, профессионально-технических училищах, суворовских училищах, в средних специальных и высших учебных заведениях» [Электронный ресурс] // URL: http://www.libussr.ru/doc_ussr/usr_5410htm
6. Смирнов М. Т. Сущность воспитания : цель и задачи воспитания подрастающих поколений в Советском Союзе / М. Т. Смирнов ; под ред. Н. А. Константинова. — Москва : Изд-во Моск. ун-та, 1956. — 39 с.

7. Стенограма республіканської наради директорів шкіл-інтернатів та завідуючих облівідділами народної освіти УРСР про стан роботи шкіл-інтернатів та їх найближчі завдання (20-21 березня 1957 року) // ЦДАВО України, м. Київ. — Ф. 166. — Оп. 15. — Спр. 2029. — 222 арк.
8. Стенографический отчет XX-го съезда КПСС (14-25 февраля 1956 года): Том 1. URL: http://publ.lib.ru/ARCHIVES/K/KPSS/_KPSS.html#020 (дата звернення: 12.12.2017).

References

1. Lystuvannya z Ministersvom osvity URSR pro poriadok provedennia vypusknnykh i perevidnykh ekzameniv v shkolakh, pro polipshennia politekhnichnoho navchannia uchniv ta inshykh pytan, 1959 r. // DAMO. — F. R 2817. — Op. 2. — Spr. 55. — 227 ark.
2. Nakaz Ministerstva osvity URSR № 353 vid 28 serpnia 1957 roku «Pro pidsumky roboty shkil Ukrainskoi RSR za 1956-1957 n. r. i zavdannia shkil na 1957-1958 n. r.» // Derzhavnyi arkhiv Mykolaivskoi oblasti (DAMO). — F. R — 2817. — Op. — 2. — Spr. 29. (Nakazy po Ministerstvu osvity URSR 2 lypnia 1957 — 31 hrudnia 1957). — 32 ark.
3. Osnovni dokumenty pro shkolu: zb. -dovid. / [uporyad. YE. C. Bereznyak]. — K. : Radyans'ka shkola, 1973. — 360 s.
4. Postanova Tsentralnogo Komitetu KN Ukrainy i Rady Ministriv Ukrainskoi RSR vid 29 chervnia 1956 roku «Pro orhanizatsiiu shkil-internativ v Ukrainskii RSR» // Derzhavnyi arkhiv Mykolaivskoi oblasti (DAMO). — F. R 2817. — Op. 2. — Spr. 9. — 3 ark.
5. Postanovleniye Tsentral'nogo Komiteta KPSS i Soveta Ministrov SSSR ot 2 iyunya 1959 g. № 603 «O rasshirenii samoobsluzhivaniya v obshcheobrazovatel'nykh shkolakh, shkolakh-internatakh, detskikh domakh, professional'no-tekhnicheskikh uchilishchakh, Suvorovskiy uchilishchakh, v srednikh Spetsial'nykh i vysshikh uchebnykh zavedeni-yakh» [Elektronnyy resurs] // Available at : http://www.libussr.ru/doc_ussr/usr_5410htm
6. Smyrnov M. T. Table of contents of education : aim and tasks of education of children in Soviet Union / M. T. Smyrnov ; pod red. N. A. Konstantynova. — Moskva : Yzd-vo Mosk. un-ta, 1956. — 39 s.
7. Stenohrama respublykanskoyi narady dyrektoriv shkil-internativ ta zavduyuchykh oblviddilamy narodnoyi osvity URSR pro stan roboty shkil-internativ ta yikh nayblizhchi zavdannya (20-21 bereznya 1957 roku) // TSDAVO Ukrayiny, m. Kyiv. — F. 166. — Op. 15. — Spr. 2029. — 222 ark.
8. Stenohrafycheskyy otchet KHKH-ho s'ezda KPSS (14-25 fevralya 1956 hoda): Tom 1. Available at http://publ.lib.ru/ARCHIVES/K/KPSS/_KPSS.html#020.

Султанова Н. В. Формы и методы социального воспитания детей в деятельности интернатных учреждений образования в Украине (1956–60-е гг. XX в.)

В статье представлено исследование содержания социального воспитания молодого поколения в теории и практике интернатного образования в Украине в 1956 – начале 60-х гг. XX века. Доказано, что господствующая идеология и характерные для исследуемого периода тенденции, а также формы и методы развития детей в Украине были теми основами, на которых достигались эффективные результаты социального воспитания детей. Отмечено, что система воспитания подрастающего поколения в УССР характеризовалась устойчивыми тенденциями к взаимосвязи с производственными отношениями. Обоснованы методологические принципы, на которых строится социально-воспитательная работа с детьми, а также освещены особенности работы школ-интернатов как центра общественного воспитания детей.

Ключевые слова: воспитание, школа, формы, методы воспитания, общественный характер воспитания, школы-интернаты, дети, дисциплина, ответственность.

Sultanova N. Forms and methods of children's social education in boarding educational institutions in Ukraine (in the 1956–60-ies of XX century)

The content of the younger generation's social education in the theory and practice of boarding educational institutions at the period from 1956's to the beginning of the 1960's is analyzed in the article. It is proved that the prevailing ideology and characteristic trends of children's development in Ukraine during the studied period were such principles by means of which effective results of children's social education were achieved. In the article the author summarizes the results of a retrospective analysis of the content and methods of social education of the younger generation in the theory and practice of residential education. The conclusions about the existence of a clear vision at that time, the goals of children's upbringing and the means to achieve them are provided. The system of upbringing of the younger generation in the Ukrainian SSR was characterized by persistent tendencies towards interconnection with industrial relations. It is noted that its content was aimed at the main goal – the upbringing of a new stratum of people, conscious and active builders of communism. It is underlined that the key areas of children's social education such as atheistic, aesthetic, labor, moral, and physical, promoted the elevation of the ideological and political level, the formation of communist beliefs and the scientific outlook of the younger generation. The reforms, that have taken place in Ukraine over the past few years, are characterized by socio-economic, political shifts, challenges and, at the same time, great prospects for development. The new vision has emerged in society regarding the organization of children's education and social protection in need of state assistance and support. The problem of reforming the system of educational boarding-schools in Ukraine and, accordingly, the system for ensuring social needs of orphans and children deprived of parental care is acutely arisen. The existing problems attach great importance to the creation and maintenance of favorable and appropriate conditions for the effective functioning of the system of the education and upbringing of orphans. The entry of such children into society on an equal footing is possible through their social education in the system of boarding school. Strengthening the priority of education through the usage of modern educational technologies today requires the study and generalization of theoretical developments and practical achievements in the field of educational process in boarding educational institutions during the specified period.

Keywords: education, school, forms, methods of education, social character of education, boarding schools, children, responsibility, off-hour activities.

Стаття надійшла до редколегії 18.11.2018